

Trädplantering i Rinmansparken och Rothoffsparken, Eskilstuna

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Eskilstuna 557:1, stadslager
Fristaden 1:6
Eskilstuna socken
Eskilstuna kommun
Södermanlands län
Södermanland

Oskar Spjutb

Trädplantering i Rinmansparken och Rothoffsparken, Eskilstuna

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning Eskilstuna 557:1, stadslager

Fristaden 1:6

Eskilstuna socken

Eskilstuna kommun

Södermanlands län

Oskar Spjuth

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2017

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954 och 730558.

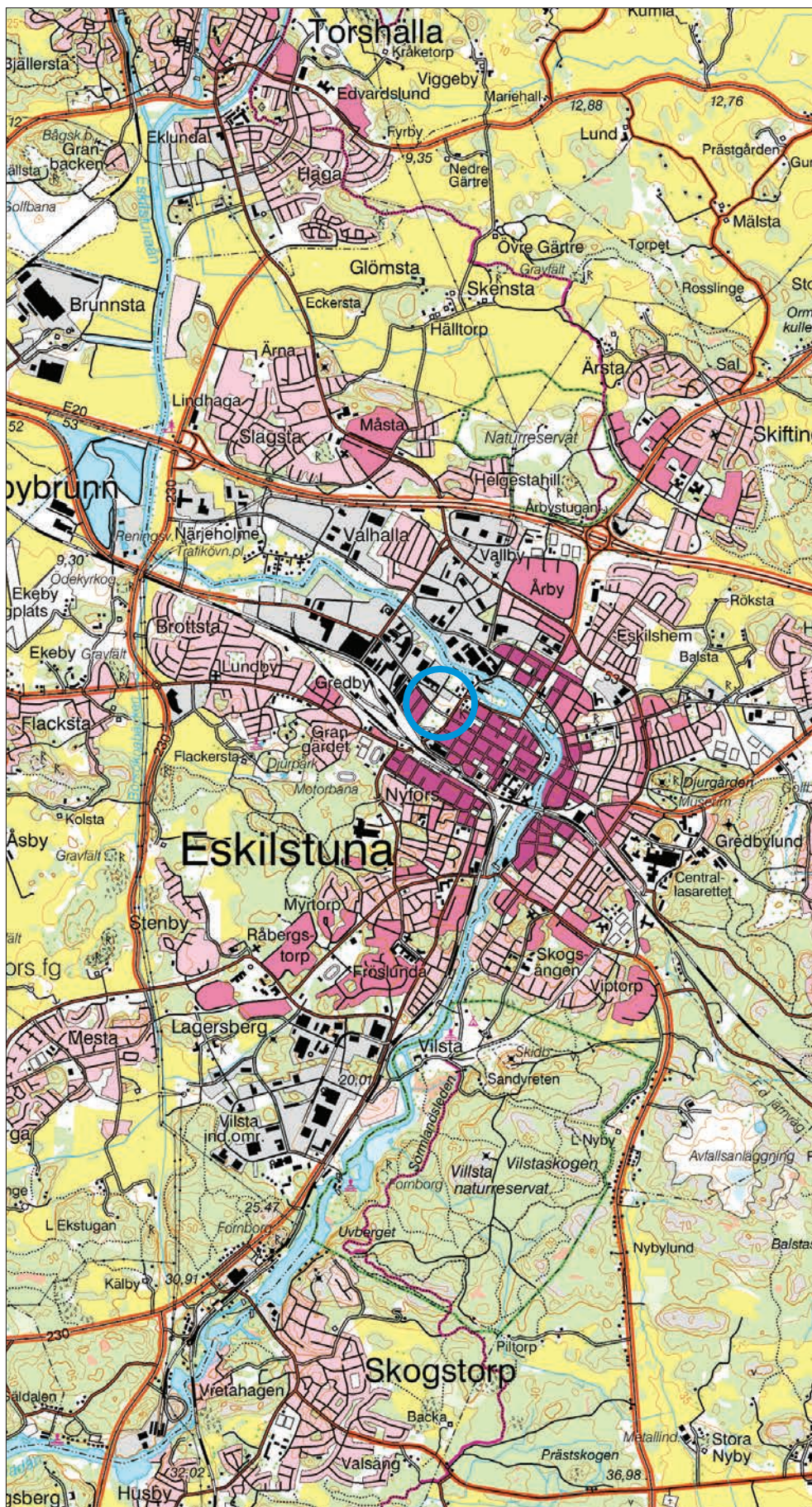
ISBN 978-91-7453-623-2

Tryck: JustNu, Västerås 2017

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Historisk bakgrund	5
Undersökningens förutsättningar	6
Undersökningsområdet	6
Tidigare undersökningar	6
Syfte	6
Metod och genomförande	6
Undersökningsresultat	7
Rinmansparken	7
Rothoffsparken	8
Utvärdering	9
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Bilagor	12
Bilaga 1. Schakttabell	12

Figur 1. Undersökningsplatsens läge markerat med en blå ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Då Eskilstuna kommun avsåg att schakta för nya växtbäddar i Rinmansparken och Rothoffsparken i Eskilstuna, inom fornlämningen Eskilstuna 557:1, utförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) under maj månad 2017 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Undersökningsområdet bestod av två separata parker. Endast en tidigare arkeologisk undersökning har gjorts i Rothoffsparken och ingen i Rinmansparken. Då parkerna är relativt okända ur ett arkeologiskt perspektiv har schaktningsarbetet övervakats av arkeolog för att dokumentera eventuella lämningar och se till att skador undviks.

Tio schakt gjordes för nyplantering av träd. Dessa grävdes till ett djup av 0,4 meter. Jordlagren som togs bort bestod till största delen av matjord, och nådde i de flesta fall ner till en relativt ren lera, med ett litet inslag av tegel och träkol. Tolv trädplanteringar som ersatt äldre träd som vuxit på samma plats har planterats om utan antikvarisk översikt. Inga äldre bebyggelsepåtråffades.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utförde under maj månad 2017 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Rinmansparken och Rothoffsparken i Eskilstuna. Anledningen till undersökningen var att Eskilstuna kommun avsåg att schakta för nya växtbäddar inom fornlämningen Eskilstuna 557:1. Schaktningsövervakningen utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanlands län. Eskilstuna kommun beställde och bekostade undersökningen. Oskar Spjuth var projektledare och har utfört fältarbetet samt sammanställt denna rapport.

Historisk bakgrund

Området runt Eskilstunaån är rikt på fornlämningar från bronsålder och järnålder, med betoning på den senare delen av järnåldern. Tuna som ortnamn nämns första gången 1122–1124 och Eskilstuna nämns första gången 1266, då i samband med ett johaniterkloster som grundades på orten under slutet av 1100-talet. Eskilstuna fick stadsprivilegium 1659, och det är omdiskuterat huruvida Eskilstuna var urbaniserat under medeltiden. Förutom Fors kyrka verkar ingen större bebyggelse ha ägt rum på västra sidan Eskilstunaån förrän under 1600-talet när Reinhold Rademacher anlade sin järnmanufaktur på orten. Bebyggelsen kom att kallas Carl Gustafs stad. År 1771 blev det Eskilstuna fristad (Järpe 1982:9–11 och Ros 2015:6).

Undersökningens förutsättningar

Undersökningsområdet

Undersökningsområdet bestod av två separata parker. Rothoffsparken ligger i norr i anslutning till Eskilstunaån. Sydväst om Rothoffsparken ligger Rinmansparken. Parkerna är dock åtskilda av kvarteret Vapnet. I öster gränsar båda parkerna mot Tullgatan och i väster mot Rothoffsvägen.

Tidigare undersökningar

Endast en tidigare undersökning har gjorts i Rothoffsparken. År 1993 gjorde Riksantikvarieämbetet UV Stockholm en arkeologisk förundersökning i samband med reparationer av dammanläggningar. Schakten bestod av 0,3–0,5 meter tjocka omrörda kulturlager, med fynd av bland annat fajans och glas. Orörd marknivå bestod av lera (Flodin 1996).

I det närliggande kvarteret Valsverket har två arkeologiska undersökningar i form av schaktningsövervakningar gjorts – den första 2014 av Sörmlands museum och den andra 2016 av Stiftelsen Kulturmiljövård (KM). Ett äldre plogskikt påträffades i kvarteret, vilket daterades till 1600–1700-tal. Ovanpå detta fanns ett yngre lager av kol, sand och slagg, där även ämnesjärn påträffades. I vissa schakt påträffades bebyggelse lämningar som daterades till 1700–1800-tal (Pettersson 2014 och Harrysson 2016).

Syfte

Syftet med undersökningen var att övervaka schaktningsarbetet, i möjligaste mån undvika skador och vid behov dokumentera lämningar som berörs av arbetet.

Metod och genomförande

Tio schakt gjordes för nyplantering av träd (bilaga 1). Schakten har grävts med maskin med arkeologisk övervakning. Arkeolog har sedan vid behov handrensat schaktväggar och botten. Då inga kulturlager eller anläggningar har påträffats har ingen handritning gjorts. Växtbäddarna var planerade att grävas ner till ett djup av 0,5 meter. De övervakade trädgroparna grävdes dock bara ner till ett djup av 0,4 meter. Jordlagren som togs bort bestod till största delen av matjord, och nådde precis ner till en relativt ren lera, med ett litet inslag av tegel och träkol. Tolv träd som ersatt äldre träd som vuxit på samma plats har planterats om utan antikvarisk översikt.

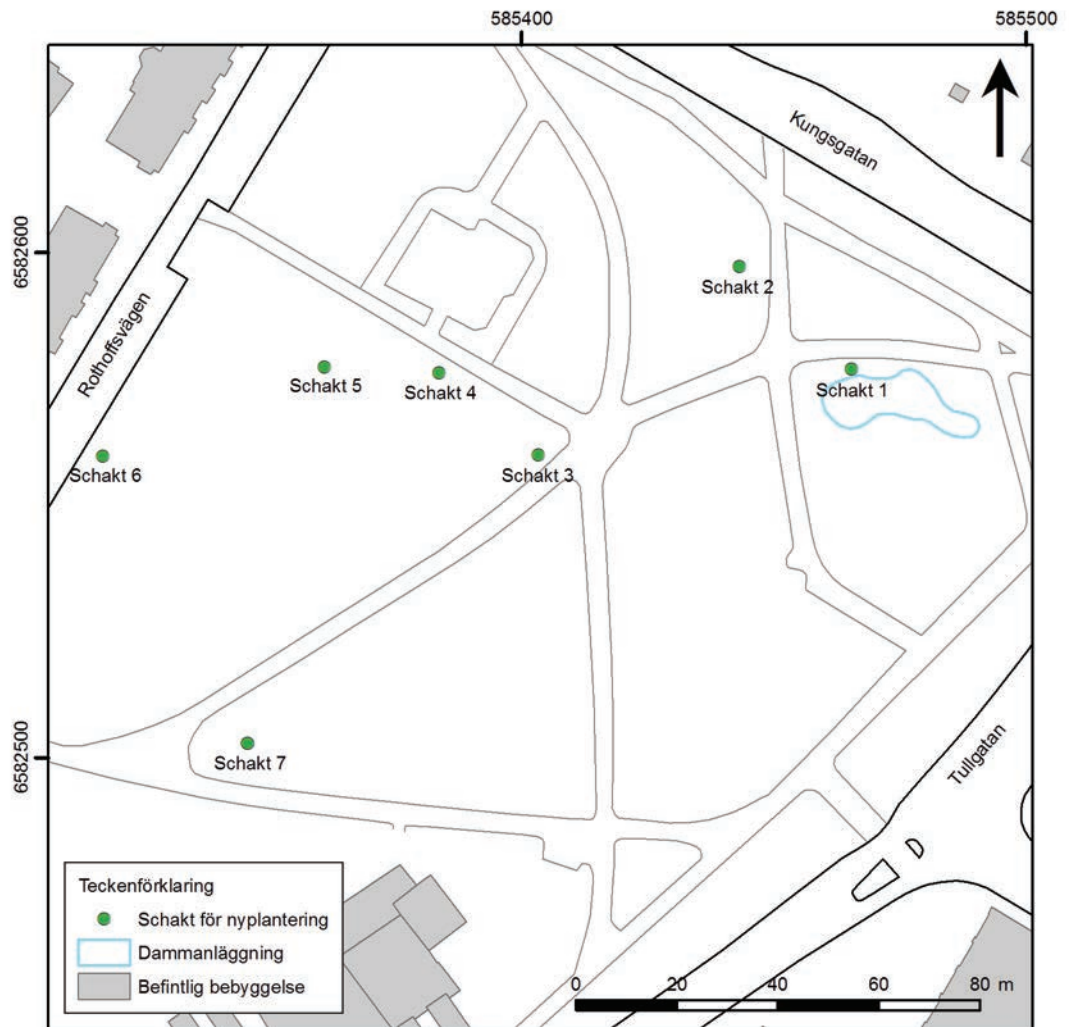
Undersökningsresultat

Rinmansparken

Matjorden i båda parkerna uppgick till ett djup av 0,4 meter. I schakt 1–3 och 5–6 nåddes ett underliggande skikt bestående av grå lera direkt under matjorden (figur 2). I ytan av leran fanns mindre inslag av tegelfragment och träkol.

I schakt 4 fanns på 0,3 meters djup ett skikt av sand och 0,1 meter stora naturstenar stenar, möjligen rest efter en äldre parkanläggning. Inget daterande föremål påträffades. Grå lera nåddes även här i botten vid 0,4 meters djup.

I schakt 7 nåddes ett möjligt kulturlager på 0,4 meters djup. Lagret bestod av brun sand med inslag av träkol. Inget daterande material påträffades. Naturlig marknivå nåddes inte i detta schakt.

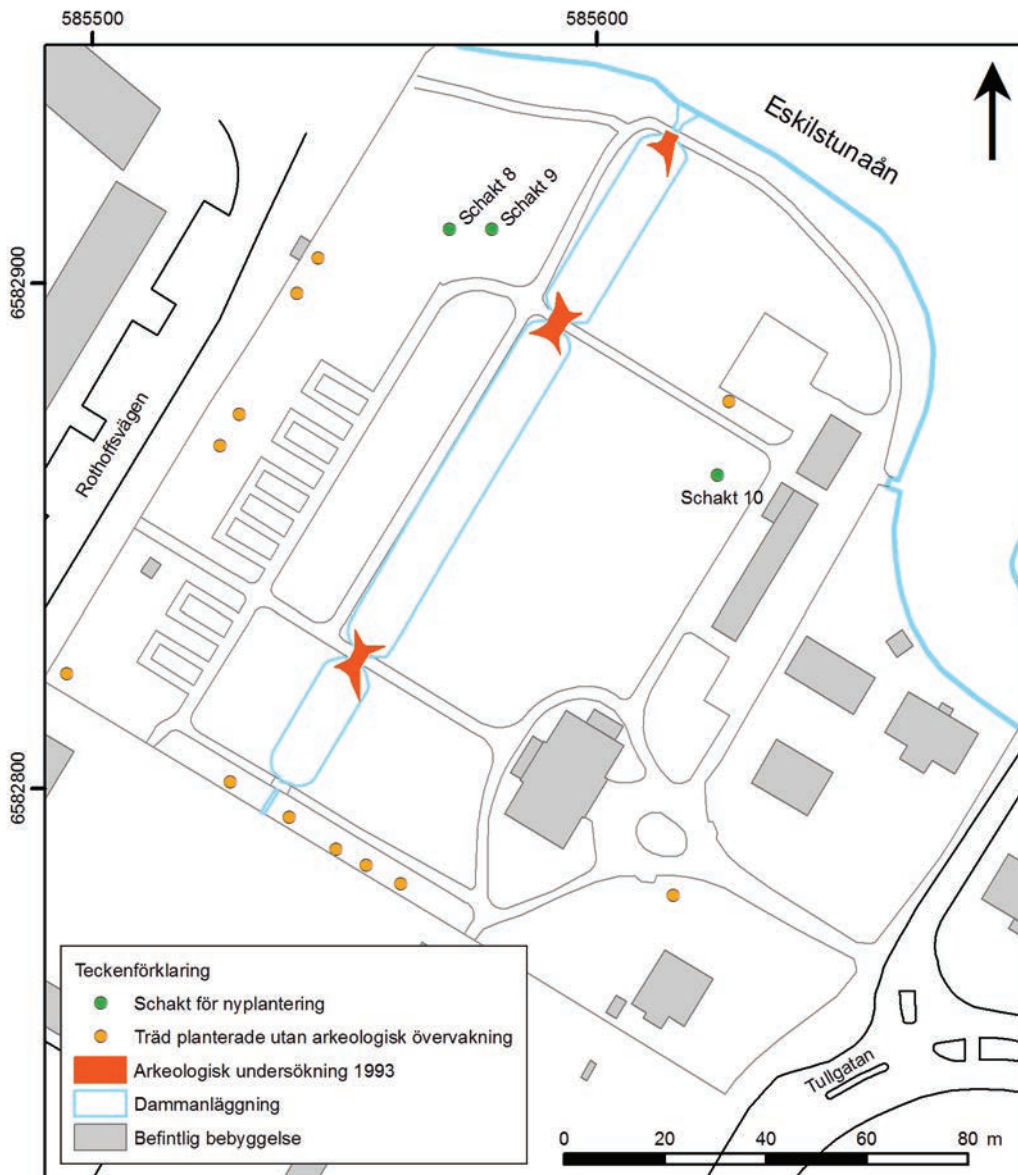
Figur 2. Rinmansparken. Plan över schaktens läge. Skala 1:1 500.

Rothoffsparken

Schakt 8 grävdes i befintlig rabatt igenfylld med matjord (figur 3). Undergrunden av grå lera nåddes först på 0,5 meters djup genom att arkeolog handgrävde ner till botten.

Schakt 9 innehöll omrörd matjord till ett djup av 0,4 meter under vilket grå lera nåddes.

I schakt 10 nåddes grå lera i botten vid 0,4 meters djup. Ovanliggande lager bestod till stor del av sand från ett tidigare ledningsschakt.

Figur 3. Rothoffsparken. Plan över schaktens läge. Skala 1:1 500.

Utvärdering

Den arkeologiska undersökningen utfördes då kunskapsläget i parkerna är mycket begränsat, och få tidigare antikvariska insatser har gjorts. Arbetet har genomförts i enlighet med undersökningsplanen och arkeolog har medverkat då äldre kulturlager och anläggningar kunnat påträffas. Inga äldre bebyggelsesår påträffades.

Referenser

- Flodin, L. 1996. *Rothoffsparken. Reparation av dammanläggning*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar, UV Stockholm rapport 1996:12.
- Harrysson, I. 2016. *Kvarteret Valsverket. Smideslämningar från 1700-talet*. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2016:47.
- Järpe, A. 1982. *Eskilstuna, Torshälla. Medeltidsstaden 16*. Rapport RAÄ och SHM. Stockholm.
- Pettersson, B. 2014. *Valsverket. Nyare tid*. Sörmlands museum. Arkeologiska meddelanden 2014:10. Nyköping.
- Ros, J. 2015. *Kulturlager från 1600-talet vid Rademachersmedjorna i Eskilstuna*. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2015:31.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM17086
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-2179-2017, 2017-05-10
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	Maj 2017
<i>Personal:</i>	Oskar Spjuth
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Södermanland
<i>Kommun:</i>	Eskilstuna
<i>Socken:</i>	Eskilstuna
<i>Fastighet:</i>	Fristaden 1:6
<i>Fornlämning:</i>	Eskilstuna 557:1, stadslager
<i>Fastighetskarta:</i>	65F 8IS Eskilstuna
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6582502/Y585345 (schakt 7)
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssmetod:</i>	Manuell inprickning
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inget dokumentationsmaterial förutom rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd tillvaratogs.

Schakttabell								
Schakt	Markslag och topografiskt läge	Storlek (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
1	Matjord	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	Grå lera
2	Matjord	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	Grå lera
3	Matjord	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	Grå lera
4	Matjord. Under matjorden påträffades ett skikt av sand och naturstenar.	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	Grå lera
5	Matjord	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	Grå lera
6	Matjord	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	Grå lera
7	Matjord och under denna ett omrört sandlager med kol. Möjligen kulturjord. Undergrund nåddes ej.	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rinmansparken	–	–	–
8	Fyllning av matjord	Ca 0,5×0,5	0,5	Ca 0,25	Rothoffsparken	–	–	Grå lera
9	Matjord	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rothoffsparken	–	–	Grå lera
10	Matjord/sand	Ca 0,5×0,5	0,4	Ca 0,25	Rothoffsparken	–	–	Grå lera